

ЈАНУАРИ-ЈУЛИ 2017

ИЗВЕШТАЈ

ОД **МОНИТОРИНГОТ**
НА **ЈАВНИТЕ НАБАВКИ**
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Citizens for change!

29

ИЗВЕШТАЈ ОД
**МОНИТОРИНГОТ НА
ЈАВНИТЕ НАБАВКИ**
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ЈАНУАРИ-ЈУНИ /2017

СКОПЈЕ, ОКТОМВРИ 2017

Мониторинг на процесот на јавни набавки во РМ
29 извештај, јануари-јуни 2017

Издава:

Центар за граѓански комуникации

Лектура:

Татјана Б. Ефтимоска

Ликовно – графичко обликување:

Бригада дизајн

Печати:

Пропоинт

Тираж:

250 примероци

Бесплатен/некомерцијален тираж

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

35.073.53:005.584.1(497.7)“2017“(047)

МОНИТОРИНГ на јавните набавки во Република Македонија : 29 извештај, јануари-јуни / 2017. - Скопје : Центар за граѓански комуникации, 2017. - 28, 28 стр. : граф. прикази ; 23 см

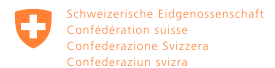
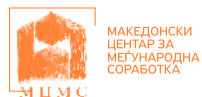
Насл. стр. на припечатениот текст: Monitoring public procurement in the Republic of Macedonia : report no. 29, (January-June) 2017. - Обата текста меѓусебно печатени во спротивни насоки. - Текст на мак. и англ. јазик

ISBN 978-608-4709-62-6

а) Локална самоуправа - Јавни набавки - Мониторинг - Македонија - 2017 - Извештаи

COBISS.MK-ID 105180426

Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Центарот за граѓански комуникации и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Цивика мобилитас, на Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC) или на организациите што ја спроведуваат.

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC

Цивика мобилитас е проект на Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC), кој го спроведуваат NIRAS од Данска, Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) и Шведскиот институт за јавна администрација (SIPU).

СОДРЖИНА:

5 КЛУЧНИ НАОДИ И ПРЕПОРАКИ

8 ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЈА

10 ДЕТАЛЕН ИЗВЕШТАЈ ОД
МОНИТОРИНГОТ НА ЈАВНИТЕ НАБАВКИ

КРАТЕНКИ:

БЈН	Биро за јавни набавки
ДКЖЈН	Државна комисија за жалби по јавните набавки
ДО	договорни органи
ЕО	економски оператори
ЕСЈН	Електронски систем за јавни набавки
ЕУ	Европска унија
ЗЈН	Закон за јавните набавки
ЦГК	Центар за граѓански комуникации

КЛУЧНИ НАОДИ И ПРЕПОРАКИ

- **ВО ДУРИ 35% ОД МОНИТОРИРАНИТЕ ТЕНДЕРИ ИМА ОТФРЛАЊЕ НА ДЕЛ ОД ПО-
НУДИТЕ БИДЕЈКИ СЕ ОЦЕНЕТИ КАКО НЕПРИФАТЛИВИ. ОВА ДОПОЛНИТЕЛНО ЈА
ВЛОШУВА КОНКУРЕНЦИЈАТА НА ТЕНДЕРИТЕ.**

ПРЕПОРАКА: ВО СИТЕ ПОСТАПКИ ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ, КРИТЕРИУМИТЕ ЗА УТВРДУВАЊЕ НА СПОСОБНОСТ НА ЕКОНОМСКИОТ ОПЕРАТОР, ОСВЕН ЛИЧНАТА СОСТОЈБА И СПОСОБНОСТА ЗА ВРШЕЊЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНАТА ДЕЈНОСТ (КОИ ДОГОВОРНИОТ ОРГАН ТРЕБА ДА ГИ ПРЕЗЕМА АВТОМАТСКИ ОД ПРОФИЛОТ НА ЕКОНОМСКИОТ ОПЕРАТОР НА ЕСЈН) ТРЕБА ДА СЕ ПОТВРДУВААТ СО ИЗЈАВА.

- **ВО ДЕЛ ОД ТЕНДЕРИТЕ, ЗА ВРЕМЕ НА ЕЛЕКТРОНСКАТА АУЦИЈА СЕ ПОСТИГНУ-
ВААТ ТОЛКУ НИСКИ ЦЕНИ ШТО СЕ ДОВЕДУВА ВО ПРАШАЊЕ РЕАЛНОСТА НА
ПРОЦЕНЕТАТА ВРЕДНОСТ НА ТЕНДЕРИТЕ, КАКО И КВАЛИТЕТОТ НА НАБАВКИТЕ.**

ПРЕПОРАКА: ПОТРЕБНО Е ДА СЕ УКИНЕ СЕГАШНОТО ЗАКОНСКО РЕШЕНИЕ ЗА ЗАДОЛЖИТЕЛНОСТ НА Е-АУКЦИЈАТА ВО РЕЧИСИ СЕКОЈА ПОСТАПКА ЗА ЈАВНА НАБАВКА И ЗА РЕЧИСИ СЕКОЈ ПРЕДМЕТ НА НАБАВКА, И ТАА ДА БИДЕ ДАДЕНА САМО КАКО ЗАКОНСКА МОЖНОСТ (ОПЦИЈА), КАКО ШТО ПРЕДВИДУВА И АКТУЕЛНАТА ДИРЕКТИВА НА ЕУ ОД 2014 ГОДИНА.

- ⊙ **'НАЈНИСКАТА ЦЕНА' КАКО ЕДИНСТВЕН КРИТЕРИУМ ЗА ИЗБОР ВОДИ КОН ТЕНДЕРИ СО АПСУРДНИ ЦЕНИ ОД 0,01 ДЕНАР И 0,01 ПРОЦЕНТ. ОВАА ПАЗАРНА НЕЛОГИЧНОСТ ГО ЗГОЛЕМУВА РИЗИКОТ ОД МОЖНИ МАНИПУЛАЦИИ ВО РЕАЛИЗАЦИЈАТА НА ТЕНДЕРОТ.**

ПРЕПОРАКА: ПОТРЕБНО Е УКИНУВАЊЕ НА СЕГАШНОТО ЗАКОНСКО РЕШЕНИЕ СПОРЕД КОЕ ЕДИНСТВЕН КРИТЕРИУМ ЗА ДОДЕЛУВАЊЕ НА ДОГОВОРОТ Е 'НАЈНИСКАТА ЦЕНА'. НОВОТО ЗАКОНСКО РЕШЕНИЕ ТРЕБА ДА СЕ БАЗИРА ВРЗ КОНЦЕПТОТ 'ЕКОНОМСКИ НАЈПОВОЛНА ПОНУДА', СОДРЖАН ВО НОВАТА ДИРЕКТИВА НА ЕУ ОД 2014 ГОДИНА.

- ⊙ **ВО ПРВОТО ПОЛУГОДИЕ ОД 2017 ГОДИНА ДО СОВЕТОТ ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ СЕ ДОСТАВЕНИ 7.583 БАРАЊА ОД ДОГОВОРНИТЕ ОРГАНИ, ОДНОСНО САМО 9% ПОМАЛКУ ОД ИСТИОТ ПЕРИОД ПРЕТХОДНАТА ГОДИНА. ЗА ДАДЕНИТЕ МИСЛЕЊА, СОВЕТОТ ИМ ФАКТУРИРАЛ НА ДОГОВОРНИТЕ ОРГАНИ ВКУПЕН ИЗНОС ОД 806.172 ЕВРА.**

ПРЕПОРАКА: ПОТРЕБНО Е УКИНУВАЊЕ НА СОВЕТОТ ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ И РЕАЛОЦИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИТЕ ОД КОИШТО СЕ ОСТВАРЕНИ ПРИДОБИВКИ КОН ДРУГИ ПОСТОЕЧКИ ИНСТИТУЦИИ.

- ⊙ **ВО ПРВОТО ПОЛУГОДИЕ ОД 2017 ГОДИНА, ПРЕКУ НЕТРАНСПАРЕНТНАТА ПОСТАПКА СО ПРЕГОВАРАЊЕ БЕЗ ОБЈАВУВАЊЕ ОГЛАС СЕ СКЛУЧЕНИ ДОГОВОРИ ВО ВРЕДНОСТ ОД 7,4 МИЛИОНИ ЕВРА, ШТО Е ЗА 12% ПОВЕЌЕ ОД ИСТИОТ ПЕРИОД ЛАНИ.**

ПРЕПОРАКА: ДОГОВОРНИТЕ ОРГАНИ ДА ПРОДОЛЖАТ СО МАЛАТА ПРИМЕНА НА НЕТРАНСПАРЕНТНАТА ПОСТАПКА СО ПРЕГОВАРАЊЕ БЕЗ ПРЕТХОДНО ОБЈАВУВАЊЕ ОГЛАС.

- ⊙ **ВО ПОРАСТ Е ПОНИШТУВАЊЕТО НА ТЕНДЕРИТЕ. ВО ПРВОТО ПОЛУГОДИЕ ОД 2017 ГОДИНА ПОНИШТЕНИ СЕ 2.033 ТЕНДЕРИ (ЦЕЛОСНО ИЛИ НИВЕН ДЕЛ), ШТО Е УДЕЛ ОД 23,7% ОД ВКУПНО ОБЈАВЕНИТЕ ОГЛАСИ ВО ИСТИОТ ПЕРИОД.**

ПРЕПОРАКА: ПОТРЕБНО Е ДА СЕ ВОВЕДЕ ОБВРСКА ЗА БЈН НА ГОДИШНО НИВО ДА ИЗГОТВУВА И ЈАВНО ДА ОБЈАВУВА ДЛАБИНСКА АНАЛИЗА НА ПОНИШТЕНИТЕ ПОСТАПКИ.

- ⊙ **ДУРИ 77,5% ОД ТЕНДЕРИТЕ ВО ПРВОТО ПОЛУГОДИЕ СЕ СПРОВЕДЕНИ СО КОРИСТЕЊЕ ЕЛЕКТРОНСКИ СРЕДСТВА ПРЕКУ ЕСЈН, ИАКО ЗАКОНОТ НАЛОЖУВА НАЈМАЛКУ 50%.**

ПРЕПОРАКА: БЈН, ВО СОГЛАСНОСТ СО СВОИТЕ ЗАКОНСКИ НАДЛЕЖНОСТИ, ДА ОРГАНИЗИРА ЦИКЛУС НА БЕСПЛАТНИ ОБУКИ ЗА ПРЕТПРИЈАТИЈАТА, СО ФОКУС НА МАЛИТЕ И МИКРОПРЕТПРИЈАТИЈАТА ЗА УЧЕСТВО НА Е-НАБАВКИ.

- ⊙ **ВО ПРВОТО ПОЛУГОДИЕ ОД 2017 ГОДИНА ИЗРЕЧЕНИ СЕ 19 НЕГАТИВНИ РЕФЕРЕНЦИ ЗА 17 ФИРМИ.**

ПРЕПОРАКА: ПОТРЕБНО Е УКИНУВАЊЕ НА ПОСТОЈНИТЕ ЗАКОНСКИ ОДРЕДБИ СО КОИ СЕ УРЕДУВА ИЗРЕКУВАЊЕТО НА НЕГАТИВНИТЕ РЕФЕРЕНЦИ.

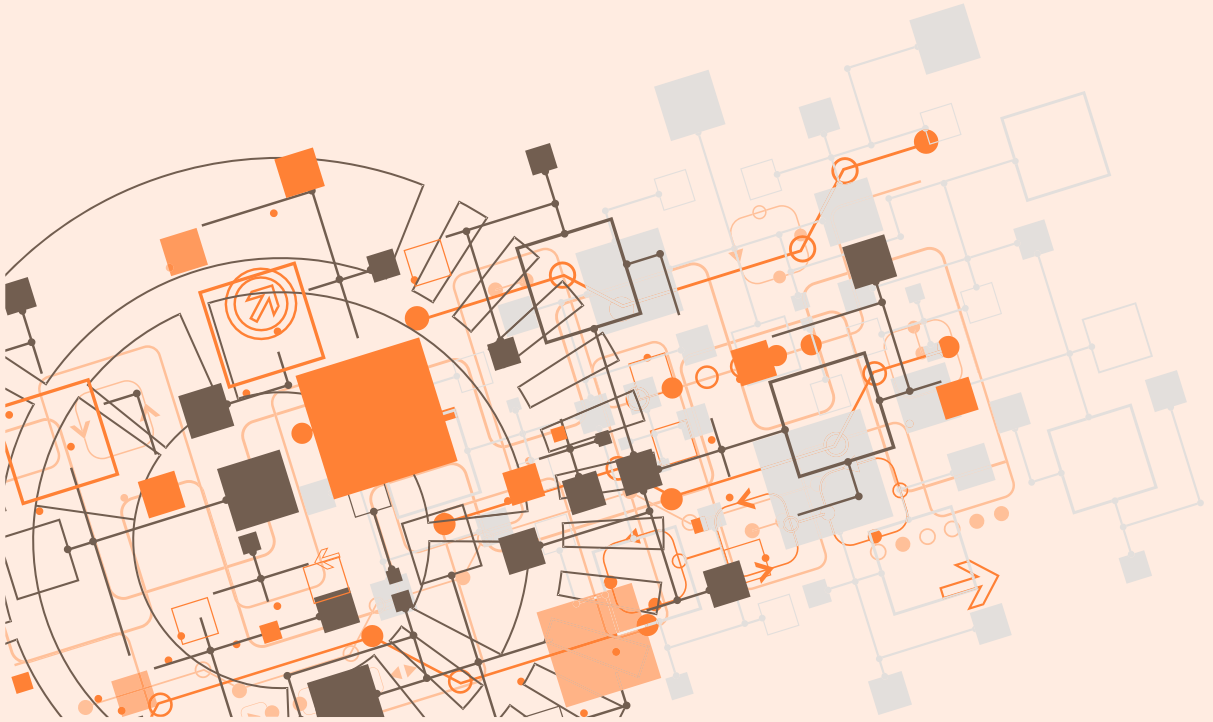
ЦЕЛИ И

МЕТОДОЛОГИЈА

Центарот за граѓански комуникации од Скопје, од ноември 2008 година наваму, континуирано го анализира спроведувањето на процесот на јавни набавки во РМ, којшто е регулиран со Законот за јавни набавки. Целта на анализата е да оцени како се спроведува процесот на јавни набавки во светло на новиот Закон за јавните набавки и дали и колку функционираат основните принципи на јавните набавки: транспарентност, конкурентност, еднаков третман на економските оператори, недискримина-

ција, законитост, економично, ефикасно, ефективно и рационално користење на буџетските средства, настојување да се добие најдобрата понуда под најповолни услови, како и отчетност за потрошените средства кај набавките.

Мониторингот на јавни набавки од ноември 2008 година до јуни 2014 година се спроведуваше врз основа на примерок на постапки за јавни набавки на квартално ниво, а од втората половина на 2014 година се прави на шестмесе-

чен период, врз основа на следење на примерок од 60 случајно избрани постапки за јавни набавки. Мониторингот започнува од објавите на повиците во „Службен весник“ и на Електронскиот систем за јавни набавки (ЕСЈН), преку присуство на мониторите на јавните отворања, до собирање податоци за текот на постапката преку длабински интервјуа и структурирани прашалници кои им се доставуваат на економските оператори, како и од податоците собрани од договорните органи преку ЕСЈН и преку барања за слободен пристап до информациите од јавен

карактер. Дел од параметрите во мониторингот (број, удел и структура на поништени постапки, вредност на склучени договори за јавни набавки преку одредени видови на постапки и сл.) се следат преку обработка на сите податоци доставени до ЕСЈН.

Анализата во овој извештај е направена врз основа на мониторинг на избран примерок од 60 постапки на договорни органи на централно ниво, чиешто јавно отворање на понудите се одвиваше во периодот јануари-јуни 2017 година.

ДЕТАЛЕН ИЗВЕШТАЈ ОД МОНИТОРИНГОТ НА ЈАВНИТЕ НАБАВКИ

- ⊙ **ВО ДУРИ 35% ОД МОНИТОРИРАНИТЕ ТЕНДЕРИ ИМА ОТФРЛАЊЕ НА ДЕЛ ОД ПОНУДИТЕ БИДЕЈЌИ СЕ ОЦЕНЕТИ КАКО НЕПРИФАТЛИВИ. ОВА ДОПОЛНИТЕЛНО ЈА ВЛОШУВА КОНКУРЕНЦИЈАТА НА ТЕНДЕРИТЕ.**

Причините за отфрлање на понудите можат да се поделат во три групи: (1) неисполнување на условите утврдени во техничките спецификации (описот на побараните производи); (2) неисполнување на условите за утврдување на способноста на понудувачите и (3) низа административни пропусти на понудувачите. Притоа, во некои тендери постои сомнеж дека отфрлањето на понудите е дури и тенденциозно. Така, на пример, во една набавка на три патнички моторни возила се добиени четири понуди. При разгледувањето на понудите, комисијата за јавни набавки донела одлука за отфрлање на три од четирите понуди. Една понуда е отфрлена затоа што понудувачот не доставил изјава за гаранција за квалитетно извршување на договорот, додека, пак, другите две понуди се исклучени затоа што во изјавите за независна понуда не е наведен видот и бројот на постапката за која се доставува изјавата. Во изјавата што ја пополнуваат понудувачите договорниот орган не обележал јасно каде треба да се внесат овие податоци. Оттука се добива впечаток дека и покрај побараната

согласност од Советот за јавни набавки, само навидум постоела желбата да се обезбеди конкуренција. По отфрлањето на трите понуди во оваа постапка за јавна набавка, не е одржана планираната електронска аукција и договорот е склучен со единствениот преостанат, прифатлив понудувач, со намалување на првично доставената понуда од минимални 0,5%.

Во мониторирана набавка на мрежна опрема (огнени сидови, уред за собирање на логови) добиени се две понуди. Комисијата за јавната набавка донела одлука за отфрлање на двете понуди затоа што во образецот не било наведено дека се групни понуди.

Понатаму, евидентирани се и низа случаи во кои понудите биле отфрлани поради неправилно пополнување на финансиските понуди. Во листата на административни пропусти поради кои дошло до исклучување на одредени понуди од учество на тендерите, се издвојува мониторираниот тендер за реконструкција на основни и средни училишта, каде што една понуда е исклучена затоа што не била доставена изјава за независна понуда од страна на вториот член на групата понудувачи.

За разлика од минатата година, во првото полугодие од годинава намалени се проблемите со електронските потписи, но сепак и во овој мониториран примерок евидентиран е тендер во којшто е исклучен понудувач поради тоа што доставените документи не се потпишани електронски со користење валиден дигитален сертификат.

Овие случаи секако говорат дека понудувачите, дури и оние кои се во групата на големи компании, сè уште имаат проблеми да ги совладаат сите правила во постапките за јавни набавки. Обемноста на документацијата што треба да се достави и натаму се јавува како бариера во стимулирањето на конкуренцијата. Впрочем, како што покажуваат и истражувањата кај фирмите за нивното искуство при учество во постапките за јавни набавки, еден од најголемите проблеми е големиот број документи што се бараат за учество на тендерите, за чие обезбедување или пополнување се потребни знаење и дополнителни време и пари. Дека ова е еден од најголемите проблеми во јавните набавки, во истражувањето спроведено во почетокот од оваа година, се изјасниле 35,8% од анкетираниите фирми.

Со зачестените исклучувања на понудувачите, дополнително се влошува и онака ниската конкуренција евидентирана кај значаен дел од постапките.

Конкуренција на тендерите на полугодишно ниво*

Период	Ниту еден учесник	1 учесник	2 учесници	3 и повеќе учесници
јануари- јуни 2015	4%	26%	19%	51%
јануари- јуни 2016	5%	39%	19%	37%
јануари- јуни 2017	3%	25%	23%	48%

*Пресметките се направени врз основа на мониториран примерок во периодот јануари-јуни 2017. Во тендерите што се состојат од повеќе делови, бројот на понуди е анализиран на ниво на делови.

Во првото полугодие од 2017 година, во 25% од постапките евидентирано е доставување на само една понуда, а во 23% само на две понуди. Задоволително ниво на конкуренција имало во 48% од мониторираните тендери. Сепак, ваквата состојба упатува на подобрување на исклучително лошата состојба евидентирана во првото полугодие од 2016 година. Како што може да се види од табеларниот приказ, зголемен е уделот на постапки со конкуренција од три или повеќе понудувачи во однос на истиот период претходната година.

ПРЕПОРАКА:

ПОКРАЈ МНОШТВОТО ДОКУМЕНТИ ШТО СЕ УТВРДЕНИ ВО ЗАКОНОТ, ОСТАВЕНА Е МОЖНОСТ ДОГОВОРНИТЕ ОРГАНИ ДА БАРААТ И НИЗА ДРУГИ ДОКУМЕНТИ ШТО ГИ ИЗДАВААТ ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ И ЗА КОИ СЕ ПОТРЕБНИ ВРЕМЕ И СРЕДСТВА ДА СЕ ОБЕЗБЕДАТ И ДА СЕ ПОПОЛНАТ. ОВА ОСОБЕНО ПРЕТСТАВУВА ТОВАР И ДЕЛУВА ОБЕСХРАБРУВАЧКИ ЗА ПРЕТПРИЈАТИЈАТА КОИ РАСПОЛАГААТ СО ОГРАНИЧЕНИ ЧОВЕЧКИ И ФИНАНСИСКИ РЕСУРСИ И КОИ, ВОЕДНО, НЕМААТ МОЖНОСТ ДА УЧЕСТВУВААТ НА ПОГОЛЕМ БРОЈ ТЕНДЕРИ ВО ТЕКОТ НА ГОДИНАТА ПОРАДИ ОГРАНИЧЕНИТЕ БИЗНИС ПОТЕНЦИЈАЛИ. ОТТУКА Е ПОТРЕБНО ВО СИТЕ ПОСТАПКИ ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ КРИТЕРИУМИТЕ ЗА УТВРДУВАЊЕ НА СПОСОБНОСТ НА ЕКОНОМСКИОТ ОПЕРАТОР, ОСВЕН ЛИЧНАТА СОСТОЈБА И СПОСОБНОСТА ЗА ВРШЕЊЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНАТА ДЕЈНОСТ (КОИ ДОГОВОРНИОТ ОРГАН ТРЕБА ДА ГИ ПРЕЗЕМА АВТОМАТСКИ ОД ПРОФИЛОТ НА ЕКОНОМСКИОТ ОПЕРАТОР НА ЕСЈН) ДА СЕ ПОТВРДУВААТ СО ИЗЈАВА. ИЗЈАВАТА БИ БИЛА НА СТАНДАРДЕН ОБРАЗЕЦ И ЗАДОЛЖИТЕЛНО БИ СЕ ДОСТАВУВАЛА СО ПОНУДАТА ЗА

УЧЕСТВО ВО ПОСТАПКАТА ЗА ЈАВНА НАБАВКА. ОВОЈ НАЧИН НА УТВРДУВАЊЕ НА СПОСОБНОСТА НА ЕКОНОМСКИТЕ ОПЕРАТОРИ ДА БИДЕ ЗАДОЛЖИТЕЛЕН ПРИ СПРОВЕДУВАЊЕ НА ОТВОРЕНА ПОСТАПКА И ПОСТАПКА СО БАРАЊЕ ЗА ПРИБИРАЊЕ ПОНУДИ, А ЗА ДРУГИТЕ ПОСТАПКИ, САМО ДОКОЛКУ НАЧИНОТ НА НИВНОТО СПРОВЕДУВАЊЕ ГО ДОЗВОЛУВА ТОА.

- ⊙ **ВО ДЕЛ ОД ТЕНДЕРИТЕ, ЗА ВРЕМЕ НА ЕЛЕКТРОНСКАТА АУКЦИЈА СЕ ПОСТИГНУВААТ ТОЛКУ НИСКИ ЦЕНИ ШТО СЕ ДОВЕДУВААТ ВО ПРАШАЊЕ РЕАЛНОСТА НА ПРОЦЕНЕТАТА ВРЕДНОСТ НА ТЕНДЕРИТЕ, КАКО И КВАЛИТЕТОТ НА НАБАВКИТЕ.**

Електронската аукција е одржана во 61% од постапките кои беа предмет на мониторинг. Ова значи дека во 39% од постапките, иако била планирана е- аукција за намалување на цените, таа не е одржана бидејќи или била доставена само една понуда, или само една понуда била оценета како прифатлива. Со оглед на тоа што е-аукцијата била планирана во сите постапки во кои таа не се одржала, во 39% од постапките зголемен е ризикот договорите да се склучени по цени што се повисоки од реалните. Но, од друга страна, мониторингот на јавни набавки во првата половина од 2017 година открива продлабочување и на проблемите во постапките каде што се одржале планираните е-аукции. Во дел од нив се забележани исклучително високи намалувања на цените, со што се доведува во прашање реалноста на проценетата вредност на набавка, како и квалитетот на набавките.

Меѓу тендерите кои беа предмет на мониторинг, најголема разлика во проценетата вредност на тендерот наспроти вредноста на склучениот договор е евидентирана во набавката на лекови за прва линија на терапијата на неситно-клеточен карцином на бели дробови (EGFR инхибитор). Притоа, на понудувачите им беше дадена можност да понудат и лекови кои не се регистрирани и за кои потоа би бил овозможен интервентен увоз. Добиени се 6 понуди, со опсег на цените од 14.990.550 до 39.420.00 денари. Низ електронската акција во која учествувале сите шест понудувачи, цената за овие лекови е намалена на само 2.248.625 денари, односно најниската цена дадена на отворањето на понудите е спуштена за дури 85%. Притоа, со вака постигната цена на набавката, се јавува и исклучително висока разлика помеѓу проценетата вредност на набавката на лекот пресметана од здравствената институција која го купува. Имено, проценетата вредност на тендерот изнесуваше 15 милиони денари наспроти добиена цена од 2,2 милиони денари. Во одлуката за избор на најповолниот понудувач не е понудено никаво објаснување за ниската цена на лекот, ниту, пак, е дадено објаснување зошто надлежната агенција мислела дека лекот ќе чини 15 милиони денари, а на крајот го купила за само 2,2 милиони денари, и дали заштедата е направена на сметка на квалитетот

на купеното. Воедно, останува и отворено прашањето зошто во тендерот е овозможено рамноправно учество на понудувачи кои имаат регистриран лек и оние кои нудат нерегистриран лек, ако се знае дека одговорноста кон пациентите и, секако, трошоците што ги имаат веледрогериите е сосема различна.

Понатаму, примерот со мониториран тендер за набавка, испорака и монтажа на опрема во детска градинка (постелинина, бела техника, садови за кујна и друг прибор, дидактика и останато), каде што на електронската аукција, зависно од деловите, учествувале од два до пет понудувачи. Првичните најниски понуди на е-аукциите вкупно се спуштиле од 1.962.938 денари на 1.184.902 денари, односно за 40%. За сите шест дела проценетата вредност на тендерот изнесувала 2.500.000 денари, што е за 53% пониско. Ваквиот епилог води кон две претпоставки: или е нереално високо утврдена проценетата вредност на набавката, или се понудени нереално ниски цени под притисок на конкуренцијата, а мотивирани од желбата да се добие тендерот. Ваквата состојба секако упатува на сериозни проблеми, или во фазата на планирање или во фазата на реализација на тендерот, во смисла на добивање производи со низок квалитет коишто на долг рок низ поправките ќе генерираат непланирани трошоци.

Во мониториран тендер за реконструкција и адаптација низ деловните единиците на јавна здравствена установа низ територијата на Република Македонија добиени се 5 понуди, по што, по отфрлањето на една од нив, следувала е-аукција. Цените се намалени од првично понудената најниска цена од 7,4 милиони на 4 милиони денари, што значи за 45,6%. И во оваа набавка се јавува голема разлика помеѓу проценетата вредност од 8,5 милиони денари и вредноста на склучениот договор.

Големи разлики помеѓу проценетата вредност која јавно се објавува се евидентирани и во набавката на канцелариски материјал, каде што наспроти проценетата вредност од 1 милион денари, по спроведената електронска аукција, е добиена понуда во вредност од 453 илјади денари, односно 55% пониска. Вакви големи отстапувања во проценетата вредност наспроти вредноста на склучените договори е евидентирана и во низа други набавки.

Во мониторингот на јавните набавки во првото полугодие од 2017 година се евидентирани и други вакви случаи. Но, сепак, се чини дека ефектот на конкуренцијата врз цените најдобро го отсликува мониторираниот тендер за набавка на медицинска опрема составен од пет дела. Притоа, во деловите каде што имало по само еден понудувач цените се намалени 2,70% односно 3,0%, додека, пак, во деловите со двајца или тројца – и до 48%. Притоа, во ваквите случаи се занемарува клучното прашање дали со толку ниски цени ќе се купи производ чијшто квалитет е сериозно доведен во прашање. Впрочем, целта на јавните набавки и не е да се купи најевтиното без оглед на квалитетот, туку да се добие најдобрата вредност за потрошените пари.

Сите овие примери за големи намалувања на цените се случуваат во тендерите каде што по-

стои поголема конкуренција. Оттука, гледано на ниво на држава, финансиските заштеди направени на сметка на квалитетот во тендерите каде што има поголема конкуренција се губат во оние тендери каде што, без конкуренција, договорите се склучуваат со „напумпани“ цени.

ПРЕПОРАКА:

ПОТРЕБНО Е ДА СЕ УКИНЕ СЕГАШНОТО ЗАКОНСКО РЕШЕНИЕ ЗА ЗАДОЛЖИТЕЛНОСТ НА Е-АУКЦИЈАТА ВО РЕЧИСИ СЕКОЈА ПОСТАПКА ЗА ЈАВНА НАБАВКА И ЗА РЕЧИСИ СЕКОЈ ПРЕДМЕТ НА НАБАВКА, И ТАА ДА БИДЕ ДАДЕНА КАКО ЗАКОНСКА МОЖНОСТ (ОПЦИЈА), КАКО ШТО ПРЕДВИДУВА И ДИРЕКТИВАТА НА ЕУ ОД 2014 ГОДИНА. ДА СЕ РАЗМИСЛИ Е-АУКЦИЈАТА ДА БИДЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНА САМО ЗА ОНИЕ ПРЕДМЕТИ НА НАБАВКА ШТО СЕ ОД ХОМОГЕНИЗИРАН КАРАКТЕР (ЗА КОИ ТЕХНИЧКАТА СПЕЦИФИКАЦИЈА МОЖЕ ПРЕЦИЗНО ДА СЕ СОСТАВИ) И ЗА КОИ НА ПАЗАРОТ ПОСТОИ ВИСТИНСКА КОНКУРЕНЦИЈА. ТИЕ ПРЕДМЕТИ НА НАБАВКА ДА ГИ УТВРДУВА БИРОТО ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ СО ПОДЗАКОНСКИ АКТ, КОЈШТО МОЖЕ ДА БИДЕ ПРЕДМЕТ НА ГОДИШНО РЕВИДИРАЊЕ. ВОЕДНО, ПОТРЕБНО Е ДА СЕ ВОВЕДЕ НОВА ТЕХНИКА НА СПРОВЕДУВАЊЕ НА Е-АУКЦИИТЕ, ПРЕКУ КОЈА ЌЕ СЕ НАДМИНАТ ПРИСУТНИТЕ АНОМАЛИИ ВО НЕРАЦИОНАЛНО СПУШТАЊЕ НА ЦЕНИТЕ.

- **'НАЈНИСКАТА ЦЕНА' КАКО ЕДИНСТВЕН КРИТЕРИУМ ЗА ИЗБОР ВОДИ КОН ТЕНДЕРИ СО АПСУРДНИ ЦЕНИ ОД 0,01 ДЕНАР И 0,01 ПРОЦЕНТ. ОВАА ПАЗАРНА НЕЛОГИЧНОСТ ГО ЗГОЛЕМУВА РИЗИКОТ ОД МОЖНИ МАНИПУЛАЦИИ ВО РЕАЛИЗАЦИЈАТА НА ТЕНДЕРОТ. ВОЕДНО, ВО НИТУ ЕДЕН ОД ЕВИДЕНТИРАНИТЕ ВАКВИ СЛУЧАИ НЕ Е ПОБАРАНО ОД ПОНУДУВАЧИТЕ ОБЈАСНУВАЊЕ НА НЕРЕАЛНО НИСКАТА ЦЕНА (СПОРЕД ЧЛЕН 163 СТАВ 1 ОД ЗАКОНОТ ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ).**

Во тендерите кои беа предмет на мониторинг во првото полугодие од 2017 година, договори со цени на услугите од 0,01 денар беа склучени за набавка на услуга од мобилен оператор и за услуга од маркетинг-агенција за маркетинг-поддршка, а цена од 0.01% - за услуга за ангажирање на авторска агенција преку која ќе се реализира исплатата на авторски надоместоци.

Притоа, во набавката на услуга од мобилен оператор, цената од 0,01 денар е добиена за минута разговор кон сопствената мрежа, кон останатите национални мобилни и фиксни мрежи по надминување на вклучените бесплатни минути за линиите во предвидените пакети и е доставена од два мобилни оператори на првичното доставување на понудите. Притоа, двата

понудувачи ја дале најниската можна цена со оглед на тоа што во тендерската документација за оваа набавка е наведено – Понудената цена која ќе биде предмет на електронската аукција не смее да содржи повеќе од две децимали и најниска можна понудена вкупна цена на листата без ДДВ е 0,01 денар. Секоја понуда која нема да ги задоволи овие услови ќе се отфрли како неприфатлива.

Она што е особено проблематично во мониторираниот тендер за набавка на услугата од мобилен оператор е дека на огласот којшто е објавен на Електронскиот систем за јавни набавки во 10:02 часот првата понуда стигнала во 10:10 часот, а втората во 10:38 часот. Со оглед на тоа што и двата мобилни оператори доставиле цена од 0,01 денари во согласност со условите наведени во тендерската документација – Доколку две или повеќе понуди имаат иста цена, за најповолен понудувач ќе биде избран оној кој прв ја поднел понудата, за најповолна е избрана прво доставената понуда. Можноста за 8 минути да се достави понуда во електронски водена постапка, иако е крајно нереална, не е оспорена ниту од добавувачот, ниту, пак, од конкурентот. Останува нејасно како е можно за 8 минути да се прочита тендерска документација од 32 страни, да се направат пресметки за најниската цена за 4 тарифни модели наменети за 1.568 мобилни претплатнички линии, да се пополни образецот на понудата, да се пополни листата на цени и рокови за извршување и да се потпишат изјавите за сериозност на понудата и за независност на понудата од надлежните лица.

Следниот тендер во којшто е постигната цена од 0,01 денар е за набавка на услуги од маркетинг-агенции. Првичните цени доставени за оваа услуга од страна на три фирми се движеле од 110 илјади до 484 илјади денари. На е-аукција која траела 1 час и 20 минути, најниската цена од 110 илјади денари е намалена на само 0,01 денар. Договорот склучен по оваа цена значи дека за 0,01 денар, фирмата која го добила тендерот ќе треба да нуди креативни решенија, да наплатува агенциска провизија за закупување на медиумски простор и да реализира маркетинг-кампања.

Третиот ваков евидентиран случај е за набавка на услуги од авторска агенција, а цената исто така е постигната на е-аукција, откако првично шесте агенции кои учествуваа на овој тендер доставиле понуди од 1,20 до 3,98%. По спроведената е-аукција, договорот е склучен со понудувач којшто ќе наплатува провизија за извршената услуга од 0,01%.

Во сите три случаи договорите се склучени без да се примени членот 163 став 1 од Законот за јавни набавки, каде што се вели: Доколку одделна понуда содржи невообичаено ниска цена која е значително пониска од реалната пазарна цена, што предизвикува сомнеж дека договорот ќе биде извршен, договорниот орган од понудувачот бара во писмена форма и пред одбивање на понудата, детали околу понудата за кои смета дека се важни и ги проверува доказите што биле доставени за оправдување на цената на понудата.

ПРЕПОРАКА:

ПОТРЕБНО Е УКИНУВАЊЕ НА СЕГАШНОТО ЗАКОНСКО РЕШЕНИЕ СПОРЕД КОЕ ЕДИНСТВЕН КРИТЕРИУМ ЗА ДОДЕЛУВАЊЕ НА ДОГОВОРОТ Е 'НАЈНИСКА ЦЕНА' ('ЕКОНОМСКИ НАЈПОВОЛНА ПОНУДА' Е ИСКЛУЧОК ВО ПРАКТИКАТА). НОВОТО ЗАКОНСКО РЕШЕНИЕ ТРЕБА ДА СЕ БАЗИРА ВРЗ КОНЦЕПТОТ 'ЕКОНОМСКИ НАЈПОВОЛНА ПОНУДА' ЗА ДОДЕЛУВАЊЕ ДОГОВОР ЗА ЈАВНА НАБАВКА, СОДРЖАН ВО НОВАТА ДИРЕКТИВА НА ЕУ ОД 2014 ГОДИНА.

- ⊙ **ВО ПРВОТО ПОЛУГОДИЕ ОД 2017 ГОДИНА, ДО СОВЕТОТ ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ СЕ ДОСТАВЕНИ 7.583 БАРАЊА ОД ДОГОВОРНИТЕ ОРГАНИ, ОДНОСНО САМО 9% ПОМАЛКУ ОД ИСТИОТ ПЕРИОД ПРЕТХОДНАТА ГОДИНА. ЗА ДАДЕНИТЕ МИСЛЕЊА СОВЕТОТ ИМ ФАКТУРИРАЛ НА ДОГОВОРНИТЕ ОРГАНИ ВКУПЕН ИЗНОС ОД 806.172 ЕВРА.**

Продолжува трендот на намалување на бројот на согласности доставен до Советот за јавни набавки. Имено, во првото полугодие од 2017 година се доставени 7.583 барања, наспроти 8.360 во истиот период 2016 година. Сепак, и ова намалување не може да се оцени како значајно ако се има предвид дека Советот постои од мај 2014 година и дека во периодот од 3 години требаше да се намали бројот на побарани согласности како резултат на стекнатото искуство на институциите.

Доставени барања за согласност до Советот за јавни набавки

Период	Број на побарани согласности	Промена	Вредност на трошоците фактурирани од Советот (во евра)	Промена
јануари-јуни 2015	10.362	/	1.207.626	/
јануари-јуни 2016	8.360	-19%	877.595	-27%
јануари-јуни 2017	7.583	-9%	806.172	-8%

Структурата на изразени мислења на Советот во 2017 година е понеповолна за договорните органи отколку за истиот период во 2016 година. Соодносот на дадени согласности наспроти негативни мислења во првото полугодие од годинава изнесува 49,6% : 50,4%, за разлика од истиот период претходната година, кога изнесуваше 48,3% : 51,7%.

Структура на изразените мислења на Советот за јавни набавки*

Период	Број на дадени согласности	Број на негативни мислења
јануари-јуни 2016	3.976	4.034
јануари-јуни 2017	3.428	3.675

*Во првото полугодие од 2017 година, 445 барања се отфрлени или повлечени.

Според податоците добиени од Советот со примена на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, и во 2017 година најголем број на барања се доставени за да се добие согласност за користење барања во техничките спецификации за поединечен дел од јавната набавка на стоки (член 36-а став 1). По овој основ се побарани 81% од мислењата.

Структура на правните основи по кои е барана согласност од договорните органи (јануари-јуни 2017 година)

Правна основа	Број на доставени барања
Користење барања во техничките спецификации за поединечен дел од јавната набавка на стоки (член 36-а став 1)	6.114
Користење барања во техничките спецификации за поединечен дел при доделување на рамковна спогодба (член 36-б став 1)	224
Користење критериуми за утврдување способност (член 36-а став 2)	810
Користење критериуми за утврдување способност при доделување на рамковна спогодба (член 36-а став 2)	47
Користење критериум 'економски најповолна понуда' (член 160 став 3)	8
Користење постапка со преговарање без објавување оглас за дополнителни работи (член 99 став 3)	19
Користење постапка со преговарање без објавување оглас за дополнителни услуги (член 99 став 3 и член 198 став 3)	10
Користење постапка со преговарање без објавување оглас од причини од крајна итност (член 99 став 3)	172
Користење постапка со преговарање без објавување оглас по две неуспешни спроведени постапки (член 99 став 3)	22
Оформување дел од повеќе ставки кај лекови, медицински помагала и/или потрошен материјал (член 15 став 7)	92

Склучување рамковна спогодба со помалку од 7 економски оператори (член 118 став 2)	19
Користење посебни услови при набавка, продажба или давање под закуп на недвижни ствари(член 14в алинеја 1)	2

Извор: Совет за јавни набавки

Разликата во бројките на добиени барања и дадени согласности според образложението на СЈН се однесува на тоа што во моментот на генерирање на побараните податоци, одреден дел од барањата не биле решени. Воедно, од структурата на правните основи по кои е барана согласност од договорните органи се исклучени и 6 барања доставени до СЈН за користење критериуми за утврдување способност кај јавно-приватно партнерство.

Доколку структурата на правните основи по кои е барана согласност се спореди со истиот период претходна година, воочливо е намалување на и онака нискиот број на побарани согласности за користење критериуми за утврдување способност, од 1.275 (објавено во извештајот бр.27) на 810 во 2017 година. Според наодите од мониторингот, институциите го докажуваат соодветното поставување на критериумите за утврдување на способноста на понудувачите низ истражување на домашниот пазар (бараат потврди од фирмите дека можат да ги исполнат поставените критериуми). Притоа, загрижува што е забележано дека институциите и натаму високо ги поставуваат критериумите и што добиените потврди од фирмите за исполнување на условите за утврдување способност не се ефектуираат во доставувањето понуди. Па така, во тендер за изградба на отворен пливачки базен, со проценета вредност од 38 милиони денари, критериумите за способност на понудувачите предвидуваа: понудувачите да имаат најмалку 3 реализирани договори во вредност од 20 милиони денари по договор, да имаат 50 вработени во редовен работен однос, најмалку 2 дипломирани инженери (градежен) со овластување Б за изведба, најмалку 2 дипломирани инженери (архитектура) со овластување Б за изведба, 1 дипломиран инженер (машински) со овластување Б за изведба, 1 дипломиран инженер (електро) со овластување Б за изведба, како и најмалку 1 геометар и 1 атестиран заварувач.

Во тендерот беше даден и детален опис на опремата која треба да ја поседува понудувачот. Мониторираниот институција информираше дека за овој тендер спровела истражување на пазарот, но не ја достави побараната документација за истражувањето. На овој тендер понуда достави само една фирма. Притоа, и таа фирма на отворањето ја немаше доставено гаранција-та за понудата од 3% од вредноста на понуда. Оттука, овој тендер мораше да биде поништен.

Во мониториран тендер за обезбедување логистичка поддршка за реализација на саеми за вработување надополнети со форуми за работодавачи и инфо-средби со млади лица, од фирмите се бараше исполнување на следните критериуми: најмалку едно лице за менаџирање и

навремена имплементација на настаните (саемски манифестации/форуми/инфо-средби) со универзитетска диплома од областа на општествените науки, со минимум 7 години професионално искуство во планирање, организација и реализација на настани од јавен карактер; најмалку десет лица за имплементација на настаните (саемски манифестации/форуми/инфо-средби) со минимум 3 години професионално искуство во организација на настани од јавен карактер и да има организирано најмалку десет настани од јавен карактер во последните три години, за минимум 500 луѓе. Институцијата која го спроведуваше овој тендер тврди дека добила потврда од 7 фирми за исполнување на критериумите за способност. Но, на тендерот беше доставена само една понуда и договорот во вредност од 6,9 милиони денари е склучен со единствениот понудувач.

Во мониторирана набавка на хотелски и угостителски услуги со проценета вредност од 617 илјади денари без ДДВ, за докажување техничка или професионална способност од понудувачите се бараше да имаат минимум 4 ѕвезди, да поседуваат минимум 50 соби, да биде лоциран во радиус не подалеку од 2 км од спортската сала „Народни херои“, да поседува еднокреветни и двокреветни соби и да нуди услуга на база на полн пансион. Во спроведеното истражување на пазарот, од 5 хотели е потврдено исполнување на овие критериуми. Но, на тендерот понуда доставил само еден хотел, со којшто е склучен договорот.

Воедно, дека и добиената согласност од Советот за јавни набавки за соодветноста на техничките спецификации не води кон стимулирање на конкуренцијата, најдобро говори мониторираниот тендер за набавка на тонери и кертриџи составена од 9 лота и со проценета вредност од 3 милиони денари без ДДВ, каде што биле доставени само 2 понуди. Притоа, едната понуда е отфрлена поради неисполнување услови од минималните барања во техничката спецификација. Договорот за набавка на сите девет видови на тонери и кертриџи е склучен со единствениот прифатлив понудувач. Интересно е дека станува збор за добавувач со којшто институцијата досега има 5 годишни договори за истиот вид на набавка, односно во континуитет од 2013 година до денес.

ПРЕПОРАКА:

ПОТРЕБНО Е УКИНУВАЊЕ НА СОВЕТОТ ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ И РЕАЛОЦИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИТЕ ОД КОИШТО СЕ ОСТВАРЕНИ ПРИДОБИВКИТЕ КОН ДРУГИ ПОСТОЕЧКИ ИНСТИТУЦИИ. ЦЕЛТА Е СИСТЕМОТ НА ЈАВНИ НАБАВКИ ДА СЕ ОСЛОБОДИ ОД НЕЕФИКАСЕН И СКАП БИРОКРАТСКИ МЕХАНИЗАМ КОЈШТО НАМЕТНУВА ОБВРСКА ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ПРЕТХОДНА СОГЛАСНОСТ ОД СОВЕТОТ ЗА НИЗА ПРАВНИ ОСНОВИ УТВРДЕНИ ВО ЗАКОНОТ, ДОКОЛКУ НЕ СЕ ДОКАЖЕ ПОСТОЕЊЕ КОНКУРЕНЦИЈА НА ПАЗАРОТ.

- ⊙ **ВО ПРВОТО ПОЛУГОДИЕ ОД 2017 ГОДИНА, ПРЕКУ НЕТРАНСПАРЕНТНАТА ПОСТАПКА СО ПРЕГОВАРАЊЕ БЕЗ ОБЈАВУВАЊЕ ОГЛАС, СЕ СКЛУЧЕНИ ДОГОВОРИ ВО ВРЕДНОСТ ОД 7,4 МИЛИОНИ ЕВРА ШТО Е ЗА 12% ПОВЕЌЕ ОД ИСТИОТ ПЕРИОД ЛАНИ.**

Во првите шест месеци од годинава, склучени се вкупно 208 договори со поединечна вредност од 1.200 до 34.000.000 денари. Вкупно преку оваа постапка се потрошени 453 милиони денари, односно 7,4 милиони евра. Со растот на вредноста на овие договори, сопреен е двегодишниот тренд на нивна намалена примена како резултат на законски воведената обврска од втората половина на 2014 година договорните органи да бараат претходна согласност за примена на постапката со преговарање без претходно објавување оглас.

Преглед на вредноста на договорите според постапката со преговарање без објавување оглас

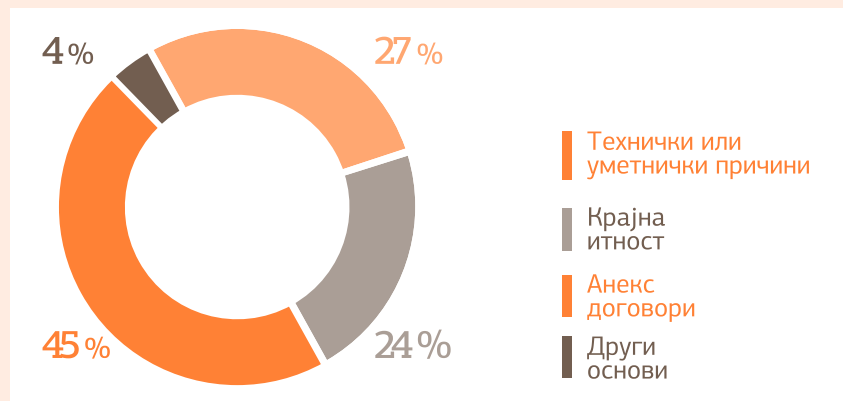
Период	Вредност на договорите во милиони евра	Промена
јануари – јуни 2015 год.	11,5	-61,4%
јануари – јуни 2016 год.	6,6	-42,6%
јануари – јуни 2017 год.	7,4	+12,12%

Пресметките се направени заклучно со 10.10.2017 година

Гледано од аспект на причините за склучување на овие договори, најголем е уделот на договорите склучени во случаи кога од технички или од уметнички причини, односно од причини врзани за заштита на ексклузивни права (патенти и сл.), договорот може да го изврши само одреден економски оператор. По овој основ, склучени се 128 договори чија вредност (3,3 милиони евра) има удел од дури 45% од вкупната вредност на договорите склучени преку постапката со преговарање без претходно објавување оглас.

Според бројот на склучени договори (45), следно најприменувано образложение е она за итност од набавката и немањето време за спроведување постапка за јавна набавка. Сепак, вкупната вредност на овие договори изнесува 1,8 милиони евра и има удел од 24%, што е под вредноста на анекс-договорите. Имено, во првата половина од 2017 година се склучени вкупно 29 анекс-договори во вкупна вредност од околу 2 милиони евра, што е удел од 27%

Структурата на договорите склучени преку постапката со преговарање без објавување оглас во јануари-јуни 2017 год.*

*Детален преглед на овие договори е достапен на веб-страницата на ЦГК, opendata.mk

Другите основи предвидени во ЗЈН за склучување на договорите со примена на постапката со преговарање без претходно објавување оглас учествуваат со 4%.

ПРЕПОРАКА: ДОГОВОРНИТЕ ОРГАНИ ДА ПРОДОЛЖАТ СО МАЛАТА ПРИМЕНА НА НЕТРАНСПАРЕНТНАТА ПОСТАПКА СО ПРЕГОВАРАЊЕ БЕЗ ПРЕТХОДНО ОБЈАВУВАЊЕ НА ОГЛАС.

- **ВО ПОРАСТ Е БРОЈОТ И УДЕЛОТ НА ПОНИШТЕНИ ПОСТАПКИ. ВО ПРВОТО ПОЛУГОДИЕ ОД 2017 ГОДИНА ПОНИШТЕНИ СЕ 2.033 ТЕНДЕРИ (ЦЕЛОСНО ИЛИ НИВЕН ДЕЛ), ШТО Е УДЕЛ ОД 23,7% ОД ВКУПНО ОБЈАВЕНИТЕ ОГЛАСИ ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ. НАЈГОЛЕМ ДЕЛ ОД ТЕНДЕРИТЕ СЕ ПОНИШТЕНИ ЗАТОА ШТО НЕ Е ДОСТАВЕНА НИТУ ЕДНА ПОНУДА.**

Како што може да се види од следниот табеларен приказ, уделот на поништени постапки во вкупно огласените во првото полугодие од годината е најголем во изминатите три години. Од вкупно објавените 8.562 тендери во првите шест месеци од годинава, донесени се 2.033 одлуки за целосно или делумно поништување на постапките. Притоа, институциите продолжуваат со практиката почесто да ги поништуваат поголемите отколку помалите тендери.

Поништување на постапките на полугодишно ниво

Период	Број на објавени огласи	Број на одлуки за поништување на постапките	Удел на поништени постапки
јануари-јуни 2015 год.	8.657	1.602	18,5%
јануари-јуни 2016 год.	9.220	2.030	22,0%
јануари-јуни 2017 год.	8.562	2.033	23,7%

Во пресметката се влучени сите поништувања: целосни или на дел од тендерите

Гледано од аспект на причините за поништување на тендерите, доминантна е причината дека не е поднесена ниту една понуда и врз оваа основа се поништени 34% од тендерите. Потоа следува образложението дека понудените цени биле понеповолни од пазарните, што било основа за поништување на 15% од постапките за јавни набавки. Трета по застапеност причина за поништување на тендерите е дека не е поднесена ниту една прифатлива понуда, што значи дека понудата не била во согласност со побараното во тендерската документација, а тоа било случај во 14% од поништените тендери. Битни пропусти во тендерските документации биле причина за поништување на 8% од тендерите, а исто толкав е и уделот на тендери кои се поништени поради констатирани битни повреди на Законот за јавни набавки.

Структура на причините за поништувањето на постапките во првото полугодие во јануари-јуни 2017 година*

*Структурата на причините за поништување на постапките за јавни набавки е направена врз основа на обработка на сите 2.033 известувања за поништување на постапките во првото полугодие од 2017 година, доставени до ЕСЈН заклучно со септември 2017 година.

ПРЕПОРАКА:

ПОТРЕБНО Е ДА СЕ ВОВЕДЕ ОБВРСКА ЗА БИРОТО ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ НА ГОДИШНО НИВО ДА ИЗГОТВУВА И ЈАВНО ДА ОБЈАВУВА АНАЛИЗА НА ПОНИШТЕНИТЕ ПОСТАПКИ, СО НАВЕДУВАЊЕ НА ДОГОВОРНИТЕ ОРГАНИ КОИ ИМААТ НАТПРОСЕЧЕН БРОЈ НА ПОНИШТЕНИ ПОСТАПКИ. НАОДИТЕ ОД ОВИЕ АНАЛИЗИ ПОТООА БИ СЕ ИСКОРИСТИЛЕ ЗА ПРЕЗЕМАЊЕ КОНКРЕТНИ МЕРКИ ОД СТРАНА НА БИРОТО ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ, КАКО И ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА СИСТЕМСКИТЕ РЕШЕНИЈА ВО ЈАВНИТЕ НАБАВКИ.

- ⊙ **ДУРИ 77,5% ОД ТЕНДЕРИТЕ ВО ПРВОТО ПОЛУГОДИЕ СЕ СПРОВЕДЕНИ СО КОРИСТЕЊЕ НА ЕЛЕКТРОНСКИ СРЕДСТВА ПРЕКУ ЕСЈН, ИАКО ЗАКОНОТ НАЛОЖУВА НАЈМАЛКУ 50%. НА ОВОЈ НАЧИН СЕ НАДМИНУВААТ И ОНАКА ВИСОКО ПОСТАВЕНИТЕ ТАРГЕТИ, БЕЗ ПРИТООА ДА СЕ ВОДИ СМЕТКА ЗА ПОДГОТВЕНОСТА НА ПОНУДУВАЧИТЕ, ОСОБЕНО НА МАЛИТЕ И МИКРОПРЕТПРИЈАТИЈАТА.**

Од вкупно спроведени 8.562 тендери во првите шест месеци од 2017 година, дури 6.636, односно 77,5%, се спроведени целосно електронски, додека 1.926 во хартиена форма. Предностите кои ги имаат електронски водените постапки, како од аспект на заштедите така и од аспект на намалување на можностите за злоупотреби, се секако значајни. Но, секако дека при нивната примена не смее да се занемари неподготвеноста на фирмите, особено на микро и малите фирми.

ПРЕПОРАКА:

БИРОТО ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ, ВО СОГЛАСНОСТ СО СВОИТЕ ЗАКОНСКИ НАДЛЕЖНОСТИ, ДА ОРГАНИЗИРА ЦИКЛУС НА БЕСПЛАТНИ ОБУКИ ЗА ПРЕТПРИЈАТИЈАТА, СО ФОКУС НА МИКРО И МАЛИТЕ. НА ОВОЈ НАЧИН ЌЕ СЕ ИЗБЕГНЕ РИЗИКОТ ОД ЦЕЛОСНО ИСТИСНУВАЊЕ НА ПАЗАРОТ НА ЈАВНИ НАБАВКИ НА МАЛИТЕ ФИРМИ, КОИ СЕКАКО ИМААТ ПОТЕНЦИЈАЛ ЗА УЧЕСТВО СО ОГЛЕД НА НИСКИОТ ПРАГ ЗА КОИ СЕ СПРОВЕДУВА ЈАВНА НАБАВКА ОД 500 ЕВРА.

- ⊙ **ВО ПРВОТО ПОЛУГОДИЕ ОД 2017 ГОДИНА ИЗРЕЧЕНИ СЕ 19 НЕГАТИВНИ РЕФЕРЕНЦИ ЗА 17 ФИРМИ.**

Со изречените 19 негативни референци, 16 фирми добија забрани за учество на сите тендери во земјата во рок од 1 година, а 1 фирма доби 3 негативни референци и со тоа, забрана во рок од 3 години, односно до 2021 година. Најголем дел од негативните референци, односно 42%, им се изречени на фирми откако им се наплатени гаранциите за квалитетно извршување на договорот.

На второ место според зачестеноста се изречените негативни референци (26%) во случаите кога понудувачот не ги доставил документите за да ја докаже својата лична состојба. Останатите причини (понудувачот не го потпиша договорот за јавна набавка; понудувачот не ја прифати исправката на аритметичките грешки од страна на комисијата) имаа помала застапеност во првото полугодие од 2017 година.

ПРЕПОРАКА:

ЗАКОНСКИ ДАДЕНАТА МОЖНОСТ ИНСТИТУЦИИТЕ ДА ИЗРЕКУВААТ НЕГАТИВНИ РЕФЕРЕНЦИ, ОДНОСНО ЗАБРАНИ НА ФИРМИТЕ ЗА УЧЕСТВО НА СИТЕ ТЕНДЕРИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ОД 1 ДО 5 ГОДИНИ, НЕ Е ВО СОГЛАСНОСТ СО ПРАВНАТА РЕГУЛАТИВА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА. ОТТУКА, ПОТРЕБНО Е УКИНУВАЊЕ НА ЗАКОНСКИТЕ ОДРЕДБИ СО КОИ СЕ УРЕДУВА НИВНОТО ИЗРЕКУВАЊЕ.

